

BIURO
WYCINKÓW
PRASOWYCH

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

ŻYCIE LITERACKIE KRAKÓW, ul. Wiślna Nr 2

wydanie

25 z dn 23-06-74

„CAR FIODOR“ NA POLSKIEJ SCENIE

Premiera „Cara Fiodora” w Teatrze Ludowym w Nowej Hucie stanie się z pewnością jednym z ciekawszych wydarzeń artystycznych sezonu. Mamy tu bowiem do czynienia z dziełem o dużych walorach dramatycznych, które sprawiają, że na scenie rosyjskiej „Car Fiodor” Aleksiego K. Tołstoja cieszy się zasłużonym powodzeniem od wielu dziesięcioleci.

W związku z wystawieniem tego dramatu warto przypomnieć jego dzieje w polskim teatrze. Z zamieszczonej w „Życiu Literackim” recenzji Zygmunta Grenia (nr 19 z br.) i artykułu J. Trzebiatowskiej „A. Tołstoj — dramaturg”, drukowanego w prospekcie programowym teatru, można się dowiedzieć, iż „Cara Fiodora” pokazano na scenie dopiero po trzydziestu latach od chwili napisania utworu. Dokonał tego w 1898 kierowany przez Stanisławskiego MChAT, a premiera stała się głośnym wydarzeniem w historii teatru rosyjskiego.

Otóż warto zasygnalizować, że „Cara Fiodora” wystawiono na scenie o siedemnaście lat wcześniej i to w polskim teatrze, właśnie w Krakowie. Krakowska prapremiera odbyła się 1 października 1881. Po dwóch przedstawieniach sztuka zesza jednak z afisza, co świadczyło o niepowodzeniu inscenizacji, która spotkała się też z małym zainteresowaniem ówczesnych recenzentów. „Czas” (nr 226, rok 1881) stwierdzał po premierze, iż „Wystawa

sztuki była bardzo przyzwoita. Publiczność z wielkim zajęciem przysłuchiwała się dramatowi hr. Tołstoja, malującemu tak wiernie ówczesną sytuację, w której podobieństwa z dzisiejszą znaleźć można”.

Dziennik nie ukrywał nawet, że „Cara Fiodora” wystawiono w Krakowie (w Rosji i w zaborze rosyjskim utwór ten był zabroniony aż do 1898) w celu moralnego zdyskredytowania caratu. Podobny cel przyświecał również inscenizacji innego dramatu Aleksiego Tołstoja, „Śmierć Iwana Groźnego”, którą zrealizowano w 1874 także w teatrze krakowskim. Rolę tytułową kreował wówczas Józef Rychter.

W krakowskiej inscenizacji „Cara Fiodora” główne role odtwarzali Roman Żelazowski (car Fiodor) i Józef Szymański (Borys Godunow). Warto też dodać, że obydwie dramaty wydano w Krakowie w 1870 w tłumaczeniu Piotra Moszyńskiego.

Drugą inscenizację „Cara Fiodora” zrealizowano w Teatrze Miejskim we Lwowie w 1907. Scenę lwowską objął wówczas Ludwik Heller po swym doskonałym poprzedniku Tadeuszu Pawlikowskim. „Cara Fiodora”, jak podkreślali ówcześni recenzenci gazet lwowskich, wystawiono tu według słynnych wzorów teatru Stanisławskiego, z dużym przepychem i ze wspaniałymi dekoracjami. Rolę carowej Iriny kreowała znakomita Wanda Siemaszkowa, a cara Fiodora Ludwik Wostrowski.

Również i tym razem „Car Fiodor” nie zdobył większego powodzenia, po prostu wydawał się nieciekawym i przestarzałym na tle nowatorskich osiągnięć artystycznych dramatu modernistycznego, który często gościł na deskach teatru lwowskiego. Kornel Makuszyński, ówczesny recenzent teatralny „Słowa Polskiego”, zapytywał wprost, „dlaczego, z jakiego powodu, z jakiej artystycznej konieczności wystawiono historyczną tragedię Tołstoja” (nr 76, rok 1907).

Od tego czasu nie grano „Cara Fiodora” na scenie polskiej. Wielkim powodzeniem cieszyły się natomiast późniejsze inscenizacje „Śmierci Iwana Groźnego”, zwłaszcza krakowska z 1910 (głośna kreacja Ludwika Solskiego) i warszawska z 1932 z Kazimierzem Junoszą-Stępowskim i Józefem Węgrzynem w rolach głównych.

Dramaty A. K. Tołstoja mają więc już stuletnią tradycję w teatrze polskim. Należy przypuszczać, że sceniczna kariera „Cara Fiodora” nie skończy się tym razem na deskach nowohuckiego Teatru Ludowego.

JAN ORŁOWSKI